трішніх справ від 12 верес. 2005 р. № 102/765. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1322-05 (дата звернення 12.03.2019)

11. Про затвердження Положення про Службу судової охорони : рішення Вищої ради правосуддя України від 21.12.2017 р. № 4237 /0/15-17. URL: http://www.vru.gov.ua/act/12778 (дата звернення 28.02.2019).

12. Про затвердження Порядку проведення конкурсу для призначення на посади співробітників Служби судової охорони : рішення Вищої ради правосуддя України від 20 жовт. 2018 р. № 3308/0/15-18. URL: http://www.vru.gov.ua/act/16162 (дата звернення 28.02.2019).

13. На посаду голови Служби судової охорони призначено генерал-майора Валерія Бондаря. URL: https://censor.net.ua/ua/news/3102390/na_posadu_golovy_slujby_sudovoyi_ohorony_pryznacheno_generalmayiora_valeriya_bondarya (дата звернення 28.02.2019)

14. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publicationsid=205211.

15. Старокостянтинівський райсуд занадто тісний для правосуддя − омбудсмен. Закон і Бізнес. 05 лист. 2018. URL: https://zib.com.ua/ua/print/135143-starokostyantinivskiy_raysud_zanadto_tisniy_dlya_pravosuddya.html (дата звернення 12.03.2019).

САМСІН Р. І.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри приватноправових дисциплін
(Київський міжнародний університет)

УДК 347.73:351.86

ЩОДО ВИДІВ ВИТРАТ НА НАЦІОНАЛЬНУ ОБОРОНУ

У статті обґрунтовано пропозиції щодо визначення видів витрат на національну оборону. Пропонується обов'язкове виділення в державному бюджеті України коштів на кожен із видів витрат на національну оборону, крім витрат на військову допомогу зарубіжним країнам і запровадження відсоткового співвідношення кожного виду витрат щодо загального розміру видатків на оборону.

Ключові слова: *національна оборона, витрати, державний бюджет, види витрат, бюджетний запит, військові, Міністерство оборони України, Збройні Сили України.*

В статье разработаны предложения по определению видов расходов на национальную оборону. Предлагается обязательное выделение в государственном бюджете Украины средств на каждый из видов расходов на национальную оборону, кроме расходов на военную помощь зарубежным странам и введение процентного соотношения каждого вида расходов от общего размера расходов на оборону.

Ключевые слова: *национальная оборона, расходы, государственный бюджет, виды расходов, бюджетный запрос, военные, Министерство обороны Украины, Вооруженные Силы Украины.*

The article substantiates the proposals concerning the types of expenditures for national defense. It is proposed to allocate funds in the state budget of Ukraine for each type of expenditure on national defense, in addition to the cost of military assistance to foreign countries and the introduction of the percentage of each type of expenditure for the total amount of defense expenditures.

Key words: *national defense, expenses, state budget, types of expenses, budget request, military, Ministry of Defense of Ukraine, Armed Forces of Ukraine.*

Вступ. Одним із складників забезпечення державного суверенітету є здатність держави самостійно захищатися від зовнішньої загрози, що в значній мірі залежить від реалізації у державі заходів національної оборони. Реалізація таких заходів потребує значних витрат. При цьому, тільки послідовний та раціональний процес розподілу коштів державного бюджету здатний забезпечити ефективність витрат на національну оборону. В світлі цього особливої актуальності набуває визначення видів витрат, адже саме вони мають обумовлювати розмір коштів, що виділяються в державному бюджеті на оборону.

Нормативно-правове регулювання витрат на національну оборону в Україні здійснюється Бюджетним кодексом України [6], Законом України «Про оборону» [7], Законом України «Про національну безпеку України» [8], системний аналіз яких свідчить про відсутність в них конструктивного підходу до визначення видів витрат на національну оборону, що вказує на необхідність звернення уваги на об'єкт дослідження.

Теоретичні та практичні питання витрат на національну оборону становили предмет наукового дослідження переважно представників економічних наук, а саме таких як: І.В. Мунтіян [1], О.О. Дубровін [2], І.М. Семеніхін [3], Р.М. Федоренко [4] тощо. Окремі аспекти витрат на оборону розглядалися в роботі В.В. Сокуренко [5], водночас види витрат на національну оборону залишаються мало дослідженим у сучасній вітчизняній доктрині.

Викладене свідчить про актуальність обраної теми наукової роботи.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування пропозиції щодо видів витрат на національну оборону.

Результати дослідження. Чинне законодавство не визначає види витрат на національну оборону. Певним чином такі види виокремлено у Функціональній класифікації видатків та кредитування бюджету, яка затверджена наказом Міністерства фінансів від 14.01.2011 р. № 11, якою видатки на оборону (код 0200) класифіковані на наступні групи: військова оборона (код 0210), цивільна оборона (код 0220), військова допомога зарубіжним країнам (код 0230), військова освіта (код 0240), фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері оборони (код 0250) та інша діяльність у сфері оборони (код 0260) [9].

Вирішення того, що саме має бути віднесено до кожної із названих складових належить до компетенції Міністерства оборони України. Такий підхід є проявом принципу самостійності бюджетної системи України, який полягає у наділенні органів державної влади правом самостійно визначати напрями використання бюджетних коштів відповідно до законодавства України (ст. 7 Бюджетного кодексу України). Зазначене повноваження Міністерство оборони України реалізує шляхом підготовки бюджетних запитів та складання паспортів бюджетної програми.

Важливо відзначити, що Законом України «Про державний бюджет на 2019 рік» на оборону виділені кошти тільки в рамках військової оборони (код 0210) за наступними бюджетними програмами: керівництво та військове управління Збройними Силами України у розмірі 657 667,1 тис. грн.; забезпечення діяльності Збройних Сил України, підготовка кадрів і військ, медичне забезпечення особового складу, ветеранів військової служби та членів їхніх сімей, ветеранів війни в розмірі 81 686 427,6 тис. грн.; розвиток, закупівля, модернізація та ремонт озброєння, військової техніки, засобів та обладнання в розмірі 16 969 751,1 тис. грн. [10]. При цьому Законом України «Про державний бюджет на 2018 рік» поміж названого вище, було виділені кошти на наступне: 1) в рамках військової освіти (код 0240) на бюджетну

програму «Підготовка військових фахівців у вищих навчальних закладах, підвищення кваліфікації та перепідготовку військових фахівців і державних службовців, початкову військову підготовка та патріотичне виховання молоді» в розмірі 2 847 018,2 тис. грн.; 2) в рамках іншої діяльності у сфері оборони (код 0260) на бюджетну програму «Медичне лікування, реабілітацію та санаторне забезпечення особового складу Збройних Сил України, ветеранів військової служби та членів їх сімей, ветеранів війни» в розмірі 2 386 149,3 тис. грн. [11].

Водночас невиділення Законом України «Про державний бюджет на 2019 рік» коштів на підготовку військових фахівців та медичне лікування особового складу Збройних сил України не свідчить про відсутність фінансування цих програм взагалі, адже як вбачається із Бюджетного запиту Міністерства оборони України, кошти на ці заходи передбачені в рамках програми «Забезпечення діяльності Збройних Сил України, підготовка кадрів і військ, медичне забезпечення особового складу, ветеранів військової служби та членів їхніх сімей, ветеранів війни» [12]. Зважаючи на досить широку назву цієї програми це є допустимим, проте не відповідає коду функціональної класифікації видатків, яким передбачена ця програма, а саме код 0210 «Військова оборона». Такий висновок зумовлений тим, що у Функціональній класифікації видатків і кредитування бюджету, яка затверджена Наказом Міністерства фінансів від 14.01.2011 р. № 11, нарівні «військовою обороною» виділено такий вид витрат як «військова освіта». Ба більше, у Бюджетному запиті Міністерства оборони України на 2020 рік виділення коштів на підготовку військових фахівців та медичне лікування особового складу Збройних сил України в рамках вищевказаної програми не передбачено.

Вважаємо, що наведені свідчить про непослідовність у визначені видів витрат на національну оборону, що є наслідком відсутності чіткого розмежування всіх складових витрат на національну оборону, які запроваджено у Функціональній класифікації видатків та кредитування бюджету, яка затверджена наказом Міністерства фінансів від 14.01.2011 р. № 11.

На цей аспект вже неодноразово наголошувалось у науковій літературі. Наприклад, Н.І. Богомолова зазначає, що пі час викладення структури видатків Державного бюджету України значно зменшено рівень їх деталізації; напрями використання коштів мають узагальнені назви, що свідчить про зменшення відкритості системи видатків та створює більше можливостей для прийняття непрозорих рішень [13].

Підтримуючи Н.І. Богомолову загалом, варто зазначити, що більш детально витрати на національну оборону мають бути відображені у паспортах бюджетних програм Міністерства оборони України, які складаються відповідно до бюджетного призначення, встановленого законом про Державний бюджет України. Проте, наказ Міністерства фінансів України від 29 грудня 2001 року № 1098 «Про паспорти бюджетних програм», не передбачає обов'язково оприлюднення таких паспортів [14]. Доказом цього є відсутність таких паспортів за останні роки на офіційному сайті Міністерства оборони України. Отже, такий підхід не забезпечує прозорість прийняття рішень з питань, що стосуються використання бюджетних коштів на національну оборону.

К.Ф.Телюк, В.В.Сокур однією із ключових проблем у сфері військової оборони вважають наявність неоптимальної структури видатків відповідно до державних пріоритетів у сфері національної безпеки і світових норм [15, с. 100].

При цьому вдосконалення механізмів формування видатків на потреби оборони, оптимізація бюджетних витрат та забезпечення їх раціонального розподілу, контроль за цими процесами у Воєнній доктрині визначено одним із основних напрямів економічного забезпечення воєнної безпеки та реалізації принципово нової єдиної воєнно-економічної, військово-промислової та військово-технічної політики (п. 44 Воєнної доктрини України, яка затверджена Указом Президента України від 2 вересня 2015 року) [16].

У Матриці досягнення стратегічних цілей і виконання основних завдань оборонної реформи, одним із завдань оборонної реформи визначено раціональний розподіл витрат на розвиток, бойову підготовку, оперативні дії у відповідності з кращими практиками держав – членів НАТО (завдання 2.4.4) [17].

Переконані, що одним із чинників раціонального розподілу витрат на національну оборону є визначення їх обов'язкових складників, тобто видів.

У ст. 35 Закону України «Про національну безпеку України» складовою частини системи державного стратегічного планування визначено оборонне планування, яке здійснюється задля забезпечення обороноздатності держави і полягає у визначенні пріоритетів та напрямів розвитку оборонних сил, їх спроможностей, озброєння та військової техніки, інфраструктури, підготовки військ, а також розробленні відповідних концепцій, програм і планів з урахуванням реальних і потенційних загроз у воєнній сфері та фінансово-економічних можливостей держави [8]. Зважаючи на наведене, можна виділити такі види видатків на оборону: 1) розроблення концепцій, програм і планів щодо пріоритетних напрямів розвитку сил оборони; 2) озброєння та військової техніки; 3) розвиток інфраструктури; 4) підготовка військ.

Позиції вчених щодо визначення видів витрат на оборону різняться. М.Ю. Мазур витрати держави на оборону поділяє на три групи: 1) утримання армії, яке включає все, що пов'язано з забезпеченням життєдіяльності її особового складу; 2) оснащення армії, а саме, закупівля засобів ведення бойових дій; 3) утримання інфраструктури, що полягає у будівництві і ремонті об'єктів капітального будівництва та транспортної системи [18, с. 137]. Підтримати такий поділ видатків на національну оборону важко, адже він більшою мірою спрямований на утримання, а не на розвиток Збройних Сил держави.

Більш вдало види видатків на оборону визначають Ю.А. Романовська та В.А. Урбанович, які відносять до них утримання збройних сил, підготовку військовослужбовців, проведення військових досліджень та розвиток оборонної промисловості [19, с. 117]. В.А. Шевчук визначає такі види видатків на оборону: 1) утримання Збройних Сил; 2) розвиток оборонної промисловості; 3) проведення військових досліджень та ліквідації їх наслідків [20, с. 114].

Звертає увагу виділення науковцями такого виду витрат на національну оборону як розвиток оборонної промисловості. Як складник оборонного бюджету видатки на оборонно-промисловий комплекс України розглядає і Т.В. Солопенко, яка наголошує на «необхідності збільшення видатків з бюджету України на оборону з метою забезпечення збереження національного оборонно-промислового комплексу, підвищення його спроможності щодо розробки, випробування, виробництва та модернізації бронетанкового озброєння і техніки сухопутних військ Збройних Сил України» [21, с. 88].

Виділення у складі витрат на національну оборону витрат на розвиток оборонної промисловості вбачається спірним, адже в такому разі в більшій мірі розвивається оборона промисловість країни, а не її обороноздатність. Вважаємо більш логічним створення більш сприятливих умов господарської діяльності таких підприємств та продажу продукції таких підприємств національній армії. У світлі цього варто підтримати Я.В. Бережного, О.О. Молдована, Д.С. Покришку, які пропонують запровадити комплекс податкових пільг, що вивільнять фінансові ресурси як для Збройних сил України, так і для підприємств оборонно-промислового комплексу та здатні забезпечити розвиток оборонно-промислового комплексу України, а саме: звільнення від сплати мита ввезення технологічного обладнання та сировини, що використовуються, в оборонно-промисловому комплексі, проте не виробляються в Україні; введення нульової ставки податку на додаткову вартість на постачання товарів та послуг, що закуповуються державою з метою забезпечення поточної діяльності та модернізації Збройних сил України; введення податкових пільг для установ, що забезпечують підготовку висококваліфікованих кадрів в оборонній промисловості [22].

Переконані, що такі нововведення здатні сприяти налагодженню розвинутого виробництва на оборонних підприємствах та їх зацікавленості реалізувати власну продукцію вітчизняним споживачам, а не іноземним.

Заслуговує на увагу позиція Г.М. Филюк та К.Є. Ульянова, які переконані, що забезпечення існування та подальшого розвитку державної політики у сфері оборони є можливим на умови належного фінансування витрат на утримання особового складу, розвиток озброєнь, військової техніки та інфраструктури, на навчання та бойову підготовку військ [23, с. 49].

Зазначимо, що більшість із вищенаведених позицій науковців передбачає виділення такого виду витрат на національну оборону, як навчання та бойова підготовка особового складу Збройних Сил України. Підтримуючи таку позицію науковців, варто навести таку цитату В.М. Телелима, Р.І. Тимошенка та Ю.І. Приходька: «Державі потрібні інтелектуально та професійно підготовлені військові фахівці, які відповідають сучасним вимогам до теорії та практики сучасної збройної боротьби; здатні на всіх етапах своєї службової кар'єри оволодівати новими знаннями; керувати військами (силами) в бою (операції), навчанням, вихованням, розвитком, психологічною підготовкою особового складу в мирний та воєнний час; створювати, експлуатувати й застосовувати найскладніші системи озброєння та військової техніки» [24, с. 25]. Твердження В.М. Телелима, Р.І. Тимошенка та Ю.І. Приходька є переконливим і не залишає сумнівів про важливість виділення витрат на навчання та професійну (бойову) підготовку особового складу Збройних Сил України.

Ба більше, Стратегічний оборонний бюлетень України, схвалений Указом Президента України від 6 червня 2016 року № 240/2016, однією із оперативних цілей закріплює вдосконалення системи військової освіти та підготовки кадрів (п. 5.2) та вказує на наступний очікуваний результат: «Набуття системою військової освіти практичного спрямування навчання, впровадження в навчальний процес передові методики підготовки збройних сил держав-членів НАТО, а також технології дистанційного навчання, забезпечення військових навчальних закладів сучасними і перспективними зразками озброєння та військової техніки, тренажерами та навчально-тренувальними комплексами» [18]. При цьому важливим є звернення уваги як на надання військової освіти, так і на професійну підготовку військових кадрів в подальшому. З огляду на реалії сьогодення доцільним є виділення видатків на медичне забезпечення військових.

З огляду на наведене для забезпечення більшої прозорості та раціональності процесу фінансового забезпечення національної оборони доцільним є відмовитися від такого видатку на оборону як військова оборона та запровадити види видатків, які більш чітко формулюють їх призначення, зокрема, видатки за утримання Збройних Сил України, їх медичне забезпечення, видатки на обслуговування та розвиток озброєння та військової техніки. Виділення таких видів витрат на оборону цілком узгоджується із заходами, які передбачені Державною програмою розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року [25].

Є очевидним, що ефективність кожного виду витрат для національної оборони значною мірою залежить від розміру грошових коштів, які виділяються на них у Державному бюджеті України. Сьогодні на законодавчому рівні регламентовано тільки загальний розмір таких витрат. При цьому, як слушно зазначає І.М. Семеніхін, саме пропорції у розподілі оборонних видатків «визначають ступінь виконання поставлених завдань перед Збройними Силами України в умовах їх реформування і переходом на контрактну основу комплектування» [3, с. 11].

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про національну безпеку України», обсяг видатків на фінансування сил оборони має становити не менше 3 відсотків запланованого обсягу внутрішнього валового продукту [8].

Закон України «Про державний бюджет України на 2019 рік» свідчить, що співвідношення між основними видами видатків оборонного бюджету становить: 0,7 % - керівництво та військове управління Збройними Силами України, 17, 2 % - розвиток, закупівля, модернізація та ремонт озброєння, військової техніки, засобів та обладнання, 82, 1 % забезпечення діяльності Збройних Сил України, підготовка кадрів і військ, медичне забезпечення особового складу, ветеранів військової служби та членів їхніх сімей, ветеранів війни, у складі яких витрати на навчання та підготовку особового складу складають 3,8 %.

Отже, як слушно зауважують Ю.А. Романовська та В.А. Урбанович, розвиток озброєння та військової техніки у структурі видатків на національну оборону фінансується за залишковим принципом, що є серйозною проблемою України [19, с. 120]. Звісно, Україна може отримувати військову техніку в рамках допомоги від інших країн, проте це не виправдовує відмову від виділення власних коштів на ці потреби, адже допомога – це справа добровільна, одностороння і може бути і не надана.

Варто погодитись із К.Ф. Телюк та В.В. Сокур, які відзначають, що в Україні за 22 роки її незалежності майже 80 % бюджету Міністерства оборони України йшло на утримання Збройних сил [15, с. 98].

Фахівці Офісу з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України констатують, що «аналіз оборонних видатків для ЗС України свідчить про те, що у 2006-2016 роках частка видатків на утримання Збройних Сил перевищувала майже втричі граничний показник, а частка видатків, спрямованих на розвиток ОВТ та інфраструктури, становила менше чверті від мінімального граничного показника, при цьому планові показники фактично не виконувалися. В Україні на утримання особового складу Збройних Сил витрачалася основна частина оборонних коштів, що фактично унеможливлювало їх реформування і розвиток» [26, с. 34].

Н.В. Невідома зазначає, що експерти вважають раціональним розподіл оборонного бюджету наступним чином: «особовий склад – 40 %, експлуатація та обслуговування озброєнь і військової техніки – 30%, фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, закупівля озброєнь і військової техніки – 30%» [27, с. 75].

Р.М. Федоренко вважає доцільним співвідношення 60% : 20% : 20% між видатками на утримання особового складу, поточними та капітальними витратами [4, с. 35].

На переконання І.М. Семеніхіна, розподіл оборонних видатків має відповідати світовим стандартам країн Північноатлантичного блоку і сучасним вимогам реформування армії та обґрунтовує співвідношення спрямування його коштів наступним чином: «на утримання особового складу – 50 %; на бойову підготовку - 25 %; на матеріально-технічне забезпечення – 25 %» [3, с. 21]. Пропозиції вчених заслуговують на підтримку, проте їх визначення в більшій мірі потребує економічного дослідження в рамках якого буде враховано цінова політика на продукцію оборонної сфери, стан матеріальної бази та вартість послуг із підготовки особового складу Збройних сил України тощо.

Погоджуємося із В.В. Сокуренко, який вважає, що витрати на національну оборону мають бути передбачені на всі аспекти оборонної діяльності [5, с. 21].

Висновки. Враховуючи викладене, вважаємо доцільним уточнення видів видатків на національну оборону, які закріплені у Функціональній класифікації видатків та кредитування бюджету, що затверджена Наказом Міністерства фінансів від 14.01.2011 р. № 11, а саме: видаток «військова освіта» (код 0240) змінити на видаток «військова освіта та бойова підготовка»; видаток «військова оборона» (код 0210) замінити на видаток «утримання Збройних сил України» , «медичне забезпечення особового складу, ветеранів військової служби та членів їхніх сімей, ветеранів війни», «обслуговування, закупівлю та модернізація озброєння, військової техніки, інших засобів». При цьому закріпити обов'язкове виділення коштів на кожен вид витрат на національну оборону, крім витрат на військову допомогу зарубіжним країнам та обов'язкове зазначення їх відсоткового співвідношення щодо загального розміру видатків на оборону.

Для впровадження цих пропозиції доцільно доповнити окремою частиною ст. 2 Закону України «Про національну безпеку України».

Виокремлення запропонованих видів видатків у складі видатків на національну оборону сприятиме розвитку обороноздатності України та більш прозорому розподілу бюджетних коштів на оборону нашої країни.

Дослідження порядку використання витрат на національну оборону може стати предметом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Мунтіян В.І. Витрати на оборону в економіці держави : автореф. … дис. д-ра екон. наук : 08.02.03; Ін-т економіки НАН України. Київ, 1998. 32 с.

2. Дубровіна О.О. Забезпечення економічної безпеки України у сфері оборони : автореф. дис. … канд. екон. наук : 08.02.03; Ін-т екон. прогнозування НАН України. Київ, 2004. 19 с.

3. Семеніхін І.М. Фінансове забезпечення збройних сил в умовах трансформації економіки України : автореф. дис. … канд. екон. наук : 08.04.01; Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2004. 24 с.

4. Федоренко Р.М. Організаційно-економічні засади розвитку системи оборонного планування в Україні : автореф. дис. … канд. екон. наук : 21.04.01; Нац. ін-т стратегічних досліджень. Київ, 2006. 46 с.

5. Сокуренко В.В. Публічне адміністрування сферою оборони в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07; Нац. акад. внутр. справ, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 40 с.

6. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08 липня 2010 р. № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50–51. Ст. 572.

7. Про оборону : Закон України від 06 грудня 1991 р. № 1932-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 106.

8. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.

9. Про бюджетну класифікацію : Наказ Міністерства фінансів України від 14 січня 2011 р. № 11. *Баланс-Бюджет*. 2011. № 6. Ст. 17.

10. Про державний бюджет на 2019 рік : Закон України від 23 листопада 2018 р. № 2629-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 96. Ст. 3221.

11. Про державний бюджет на 2018 рік : Закон України від 07 грудня 2017 р. № 2246-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 3-4. Ст. 26.

12. Бюджетний запит на 2019–2021 рр., індивідуальний, форма 2019-2 Міністерства оборони України. URL: http://www.mil.gov.ua/diyalnist/byudzhet-ta-vikonannya-czilovix-program/byudzhetnij-zapit-ministerstva-oboroni-ukraini.html. (дата звернення: 03.03.2019).

13. Богомолова Н.І. Проблеми формування системи видатків державного бюджету. *Ефективна економіка*. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_2_4 (дата звернення: 17.03.2017).

14. Про паспорти бюджетних програм : Наказ Міністерства фінансів України від 29 грудня 2001 р. № 1098. *Офіційний вісник України*. 2003. № 5. Ст. 196.

15. Телюк К.Ф., Сокур В.В. Фінансування національної оборони України. *Вісник Університету банківської справи*. 2015. № 1. С. 96–102.

16. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 р. «Про нову редакцію Воєнної доктрини України» : Указ Президента від 24 вересня 2015 р. № 555/2015. *Офіційний вісник України.* 2015. № 78. Ст. 2592.

17. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України» : Указ Президента України від 06 червня 2016 р. № 240/2016. *Офіційний вісник України.* 2016. № 45. Ст. 1641.

18. Мазур М.Ю. Сущность оборонно-промышленного комплекса и государственных расходов на оборону. *Известия СПбГЭУ.* 2016. № 6 (102). С. 135–139.

19. Романовська Ю.А., Урбанович В.А. Видатки на оборону: порівняльний аналіз ситуації в Україні та країнах НАТО. *Причорноморські економічні студії.* 2018. Вип. 28-2. С. 117–120.

20. Шевчук В.А. Правові основи фінансування витрат на національну оборону та забезпечення безпеки держави. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. Серія: Право і державне управління.* 2011. № 4. С. 114–116.

21. Солопенко Т.В. Видатки бюджету на оборону: сучасний стан і перспективи (на практиці США, Росії і України). *Стратегія економічного розвитку України*. 2016. № 38. С. 87–97.

22. Бережний Я.В., Молдован О.О., Покришка Д.С. Щодо шляхів оптимізації використання оборонних видатків в Україні. *Аналітична записка. № 30. Серія: Економіка*. URL: http://www.niss.gov.ua/articles/1610 (дата звернення: 17.03.2017).

23. Филюк Г.М., Ульянов К.Є. Економічні аспекти функціонування військово-промислового комплексу України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.* 2011. № 26. С. 48–50.

24. Телелим В.М., Тимошенко Р.І., Приходько Ю.І. Військова освіта в системі безпеки та оборони держави. *Наука і оборона*. 2013. № 4. С. 21–28.

25. Державна програма розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року. URL: http://www.mil.gov.ua/content/oboron_plans/22017-06-16_National-program-2020_uk.pdf (дата звернення: 03.03.2019).

26. Аналіз видатків сектору оборони в Україні: 2006–2016 рр. URL: https://feao.org.ua/wpcontent/uploads/2017/06/FEAO_Sektor_oborony_A5_02_web_color.pdf (дата звернення: 03.03.2019).

27. Невідома Н.В. Трансатлантична співпраця оборонно-промислового комплексу. *Актуальні проблеми удосконалення системи військово-технічного співробітництва України. Науково-інформаційний збірник*. 2005. Вип. 14. С. 74–76.

СТРЕЛЬЧЕНКО О. Г.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 342.951:351.635

ДОКТРИНАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОВАДЖЕНЬ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОБІГУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

У статті охарактеризовано провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері обігу лікарських засобів і виокремлено їх стадії та етапи. Серед стадій проваджень у справах про адміністративні правопорушення автором виокремлено такі: стадія адміністративного розслідування; стадія розгляду справи про адміністративне правопорушення у сфері обігу лікарських засобів; стадія перегляду постанови у справі про адміністративне правопорушення у сфері обігу лікарських засобів; стадія виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення у сфері обігу лікарських засобів.

Ключові слова: *провадження, адміністративне правопорушення, лікарські засоби, постанова, адміністративне розслідування, розгляд справи, перегляд постанови, виконання постанови.*

В статье охарактеризованы производства по делам об административных правонарушениях в сфере оборота лекарственных средств и выделены их стадии и этапы. Так, из стадий производства по делам об административных правонарушениях автором выделены следующие: стадия административного расследования; стадия рассмотрения дела об административном правонарушении в сфере оборота лекарственных средств; стадия пересмотра постановления по делу об административном правонарушении в сфере оборота лекарственных средств; стадия исполнения постановления по делу об административном правонарушении в сфере обращения лекарственных средств.

Ключевые слова: *производство, административное правонарушение, лекарственные средства, постановление, административное расследование, рассмотрение дела, пересмотр постановления, выполнение постановления.*